

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Encomium formica. Ex Basilij, Hieronymi, & cæterorum imitatione
expressum nostro stylo. Capvt XVIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

stipata sunt, per mella viuiscunt, & vt oportet, animal laboriosum, ex opere nascitur.

Inde vt adoleuit iuuentus, & ad similes labores ætas robotata conualuit, relinquitur liber parentibus locus. Et ne coacta in augmentum multitudo noua turba labore, quasi habitata mercedis ratione, cedit populus minor, suspensumque proximis ramis examen humanas manus expectat. Acceptas cum fide colit tedes. Et cū ingeniū nostra, quæ nos, scilicet ambitiosi nostri æstimatores proximadiuinis credimus, ad percipiendas disciplinas multo labore defudeat, nullas apis nisi artifex nascitur. Quid credas aliud, quam diuinæ partem mentis his animis inesse? Quid præcipuum referas? Non vt cætera animalia per partus vaga in cæcum quieti capiunt cubile, noctis arbitrio semper habitatura, sed turas sedes cõtinent, vrbes lectis, turbi populos imitantur. Non vt ferae volucres, non vt præsentis modo cibi memores in diem viuunt, duraturus hyemi reponitur victus, & repletis verè ecclis tutus annus est. Etiam cum ad humanos vsus opera subducta sunt, reparare amissa cõtendunt, & labor damno incenditur, & nunquam deficit animus, antequam locus. Quid quod inter animalia, quæ non verba coniungunt, non verba rationis inuicem negant, tantus operis consensus est, tanta difficillimæ rei, laboris concordia. Non humano vitio in proprios quæque vsus. Lucrum ducit, in publicum viuunt, & communes opes congeruntur in medium, nec fas est delibare gustu, priusquàm plena horrea securos spondeant menses. Quis porro tantus ardor operis, quæue officiorum partitio, vt aliæ congerant onera, aliæ accipiant, aliæ liniant? Quæ seueritas in castiganda inertia? multa dictu, visuque miranda, præuidere tempestates, nec dubio se cælo tradere, nec vltra viciniam nubilo tendere.

Nam si leues aura iniquior rapuit, ad dirigendos in destinata cursus modico lapilli pōdere librare pennas. Illas maiorum pectorum totis pro rege castris procurrere, & iniebella, mortemque honestam pro duce oppetere. Adijce, quod si, quas, aut ætas lōgior, aut morbus oppressit, efferuntur pius corpora, posteriorq; operum, quàm funerum cura est. Quid illic eruribus flores? quid ore succos in publicum ferre? Me tamen ipsius operis præcipua admiratio subit, non est temerè, nec fortuitam figuram, & sedes modo reponendis cibis, quæ illic credas, rudis cera componitur,

accedit vsibus inenarrabilis decor. Nam primum tenacibus vinculis fundamenta suspendunt, tum ab exordio in omnem partem opus æqualiter creseit, nec quicquam ex inchoatis paruam est, quod non sua portione perfectum sit, nec iam alia parte opus esset. Gemina frons ceris imponitur, & cum foraminibus tantum spatium detur, quantum ad generanda examina putam spem capiat (ipsi enim sibi inuicem anguli hærent, & ira muro vincuntur, atque alligantur, vt quod voles medium sit) his textis ne vniuersi mellis effluant pondus, intercepta onera cluduntur. Quis non stupeat hoc fieri posse sine manibus? nulla interueniente doctrina hanc artem nasci? Quid non diuinum habent, nisi quod moriuntur.

Encomium formicæ.

Ex Basilij, Hieronymi, & cæterorum imitatio
one expressum nostro stylo.

CAPVT XVIII.

PHILO Iudæorum ferme omnium eruditissimus, idemque eloquentissimus: in eo cōmentario, quam de plantatione Noemi disertissime, vt cætera, conscripsit, fabulam narrat, non minus suauitate iucundam, quam sapientia fructu præclaram. Deus, inquit, rerum omnium opifex, cum admirabilem mundi structuram, tanta, tamque varia partium non modo congerie, sed & compositione confurgentem, diuinæ mentis solertia machinatus, oculis subiecisset: fertur ab ijs, quibus in hoc opere administris vsus fuerat, quæsiisse: quidnam de tota vniuersi ratione videretur? tum vnus admodum liberè, quod sentiret, respondisse: vocem aliquam grandem, acuram, elatam, desiderari: quæ omnes mundi peruagata regiones, sine vlla intermissione, Dei laudes, & sapientiam prædicaret, & eam, quæ, vel in tenuissimis rebus cernitur, summi artificis industriam, imperitis hominibus prædicaret.

Quæ profectò, si res esset, non laborarem in laude formicæ: nunc autem, & ingenij humani imbecillitas, & ipsa rerum obscuritas, tenebras dicentibus, offundat; & de instituta orationis ornamentis plurimum

Propositio.
Ppp 2 de

Nulla apis
nisi artifex
nascitur.

Seueritas.

Præsidia.

Misericordia.

Opus.

Præclarum
figmentum
Philonis.

Propositio.

detrahat, necesse est. Est certe formica Dei opus, tam, rei dignitate præstans, artis subtilitate limatum, operis perfectione absolutum: quam humanis sensibus tenuè, ruderè, impolitumque videri solet. In magnis siquidem corporibus, cælo, terra, mari: vel certè in maioribus, vt in tot animantium figuris, affluente materia perfacilis molitio naturæ fuit: in his verò, tam paruis, tam contemptis, tam prope nullis, quæ ratio? quanta vis, quam intricabilis perfectio? Et vbi fulgentes oculos, & visum prætendit in formica? vbi odoratum applicuit, vbi inseruit gustatum? quomodo durissimæ partibus, quasi ossibus corpusculum interstinxit? qua ratione venulas instar ramulorum diffudit? quo pacto, à vertice per dorsæ vertebrae ad caudam, vsque diffusentem medullam produxit? qua solertia tenues membranulas distendit? qua molitione mouentem omnia spiritum, ærem vegetum, actuosum, tam fragilibus, & delicatis particulis affudit? An etiam iecur, & in iecore vasculum bilis receptaculum? cor denique, & renes, costularum interstinctione, quasi parietibus obsepserit nescio, cuncta tamen admittor: Sed nihil ingenio est admirabilius.

Ab ingenio Nam, quæ res in hac mortalium vita plurimum possunt. Prudentia, fortitudo, religio, non obscuris quibusdam in formica notis, sed tanquam in clarissimo speculo collucent.

Audire in prudentiæ comitatu duas esse virtutes primarias, cautionem, & prouidentiam: quarum illa in malis arcendis, hæc in bonis procurandis tota est. Istas verò, quis formicis, nisi iniquus iudex fuerit, denegabit? Primum enim, quod per se maximum est, rem publicam habent, non Solonis, aut Lycurgi præscriptis: sed æternis naturæ legibus constitutam: & ne continuus in quotidianis operibus labor, distractionem afferat amicitiarum, & socialis vitæ commercia, ac voluptates minuat: certis diebus interquiescunt, nundinas exercent, & miti hilaritate celebrant qui tunc omnium concursu s quam amicæ salutationes, quam dulcia, (si à nobis intelligerentur) colloquia: quæ animarum, quam suavis, quam iucunda consociatio.

Prudentia.

Redeunt deinde in domunculas, quas sibi multis Mæandris fluctuosas ad varios vsus construxerunt. Et silente quidem Luna, quasi syderis absentia cõriscata, inter caucru-

las se continent: mox vbi risit cæli facies eminentior, nullius rei magis impatiens, quam industria otij effundit se portis niger formicarum exercitus, & rura proxima pabulatur: vnus omnium ardor, vna mens, vnus spiritus, munia diuersa, & prudenter inter se distincta exercent: Aliæ prædas per calles angustos, nunc humeris obnixæ, nunc pedibus auersæ, magna corporis contentione conuectant: ferunt onera corpusculis maiora, nec tamen sub face succumbunt. Aliæ venientes gratulationibus excipiunt, aliæ continuis morsibus humum egerunt, aliæ constructis aggeribus meatus aquarum excludunt, aliæ grana corrodunt, & veluti forcipe diuidunt, ne in herbam exeant: aliæ fruges madidas efficcant, & suauiter in Sole apricantur: laborat tota gens, feruēt opere viarum semitæ, silices ipsæ teruntur sub itinere, ita nihil non potest continua sedulitas.

Quis inter hæc spectacula, tam piger, tam solutus, tam de se parum cogitans: qui non accendatur ad labores, qui non suis rebus inuigilet, quem non pudeat vinci à formica?

Neque verò magis laboriosæ sunt, quam fortes, de nostratibus nihil dico, quæ supra corporis modulum ingentis animi robore, & fortitudine sunt præditæ: Aliæ sunt Indicæ (si nescitis) aliæ sunt, quæ vt corpore longe grandiores, ita etiam valentiores sunt ad conflictus, & prælia nata. Degunt, vt sæpius, apud Indos septentrionales, qui Dardæ vocantur, auri (non tamen) vt cæca gens mortalium, studiosæ. Ex quo, hyeme, cum ab æstiuis laboribus datur vacatio, totæ sunt in aurifodinis, ita nunquam possunt esse otiosæ: feruent, laborant, humum fodiunt, aurum egerunt, vincunt opera Gygantum. At verò æstate cum ob vapores se in cuniculos abdidere, concurrunt ad prædas Indi latrones, vt auro sine vilo labore potiuntur. Verum odore illico afflatae prouolant formicæ, ita stimuli exerunt, summa contentione iuctur suum, cum prædonibus decertant, & plerumque licet pernicibus camelis fugientes, assequuntur, scædaque laceratione contritos obruncant. Feritatem ingenij dicit quispiam, & vesanam auri sitim? Nihil minus, mihi credite, aurum quidem ad prædicanda Dei opera egerunt: cuius, si vt Solis, & syderum aspectu contenti essent homines, nihil in nostrum genus sauirent: sed cum idem videant ad

Robur generosius animi.

Formica Indorum.

ad cædes, adulteria, sacrilegia, & infinita, quæ quotidie experimur vitiorum portentia exportari: quid mirum si non secus, ac summi nominis satellites, ad auertendum malorum omnium fomitem excubant. In quo non tam mihi ob fortitudinem, quam ob singularem iustitiæ amorem videntur commendandæ. Ecquid amplius postulatis à formica: religionem? (hoc enim vltimum promiseram) at certe, quod summæ pietatis est, mortuas sepeliunt, nec detrita assiduis laboribus cospicua cum defecerunt, sepulchri honore carere patiuntur. Audio etiam eas, quæ in acie genere ceciderunt, si quando ab hostibus tenentur, maximo, quod inter eas fertur pretio, redimi: vt iusta virtuti reddantur: & ad simile factum, similemque virtutem posterarum mens excitetur. Quid hac pietate mansuetius. Quid hac iustitia æquius, quid religione sanctius? Quod si Aegyptij accipitrem cum Deorum honore coniunxerunt. quod in sepultis cadaueribus terram ingerat: quo in numero formicam de mortuorum sepulchra, tam sollicitam, habendam putatis? ecquis erit tam iniustus, & imprudens arbiter, qui cæteras animantes eū formica audeat comparare? Date, date quascunque liberit, ipsum si vultis elephantum, & quantum superetur à formica cognoscite. Ille inutili carum mole, & sagina grauat: hæc eximij corporis elegancia, & agilitate præstat. Ille languidus est ingenio, & pene fatuus: hæc semper incitata viget acrimonia. Ille vel à vili puero regitur: hæc ne regijs quidem maximi ferret dominatū. Ille si a musca stimuletur, vlcisci non potest: hæc muscas, & cætera in suam prædam conuertit. Hæc ad bella, & alia onera gerenda feruenter cogitur: hæc regnat in pace, in bello si quid opus est, dominatur. Ille seruituti mancipatus de victu sibi parâdo, ne in diem quidem, vel horam cogitat: hæc in annum sua sibi horrea, suas fruges comparat. Ille tota die torpet otiosus: hæc ne momentum quidem in otio paritur effluere. Ille modo draconum, modo hominum præda fit, & ludibrium: hæc semper capit, raro capitur. Ille in triumphis ad lasciuientium oculorum contemptū lentè incedens ostentatur: hæc non nisi mortua ad voluntatem victoris subsistit. Ille præter corpus nihil habet speciosum: Illa nihil minus, quam corpus habet conspicuum. Quo fit, vt ad cælestium mentium contubernium, quas Deus his corporis compagibus expeditas esse

voluit, quam proximè accedat. Me quidem de formice laudibus dicentem, rei iam dudum fallit obscuritas, & multa necessario prætermittere cogit. Itaque aut illa, quam initio dixi, voce cælesti ad prædicandum: aut meo, vtroque omnium silentio ad mirandum, opus esse video.

De laude rerum inanimarum.

CAPVT XIX.

A Nimalia consequuntur res inanimas, partim naturales, vt Cælum, stellæ, elementa, pluuie, grandines, coruscaciones, fulmina, fontes, maria, lapilli, gemmæ, metalla, plantæ, & cætera id genus: Partim manufacta, vt vbes, ædificia, statua: Partim quæ ad mores, actiones, & ad hominum spectat, vt vitia, virtutes, artes, bella, conuiuia, iracundia, libidines, morbi, supplicia: quæ omnia feruè ad descriptiones atinent, quarum satis amplam segetem in altero tomo subijciam: Tria porò in his descriptionibus seruada potissimum duco.

Inanima vt laudanda.

Primum, vt rei, quæ laudanda, aut describenda occurrat, nõ modo partes præcipua, sed etiam minute: quæ quæ, acri disquisitione perquirantur, quod non nisi à rerum peritis præstari potest. Nam examinanda sunt genera, & species, causæ, effecta, & adiuncta, quæ latum descriptionis campum suppeditant, non quod omnia sint vbique coaceruanda, sed delectus fieri debet ex multis.

Secundum, circa dispositionem descriptionis non mediocri est prudentia, vt non sit tumultuaria, & desultoria, sed leni, pellucida, quæ omnium partium tractu digesta, quod præstabitur ab eo, qui collocationem argumentorum prudenter animaduertent. Bene autem collocare mihi videntur, qui prius ea persequuntur, quæ rei essentiam propius attingunt, mox cætera, quæ sunt magis adscititia commemorant. Postremò etiam addunt effectus, vsus, virtutes, vtilitates, & cætera id genus.

Descriptio nis dispositio.

Itaque in descriptione rerum naturalium, vt tempestatis, terræ motus, pestis, solent nonnunquam præmitti causæ, vnde coaluerunt. In manufactis materia, & efficiens celebrantur, dein singula adiuncta notantur, si verò consequantur effectus insignes, & luculenti

Formica-
ru a reli-
gio.

Accipiter
cur Aegypt
uis facer.

Formica cū
Elephantis
comparatio.
Item Elepha-
cum F.